

HELLIGBRØDE I ØSTER HORNE HERRED I 1735

**Kong Christian den 6.
Genindførte den berygtede
sabbatsforordningen, som pietismen var skyld
i.**

HELLIGBRØDE I ØSTER HORNE HERRED I 1735

Christian den 6. genindførte den berygtede sabbatsforordningen som pietismen var skyld i.

15. Laurids Lund. Præst i Horne og Thorstrup Kirker 1731 – 1741

Havde tidligere været kapellan ved Cathrine Kirke i Ribe fra 1711, sognepræst i Thorstrup-Horne 1731, provst i Øster Herred 1740. Kaldet i 1741 til Vang i Valdres Provsti i Norge. Herfra kom han til Hersted Øster på Sjælland. Han var født i 1686 og var gift tre gange. Hans første

hustru døde i Ribe, den anden, Elisabeth Jonasdatter døde i Norge, den tredje blev han gift med i 1745. Hun var datter af hr. Gasman i Ribe og enke efter hr. Bejerholm, provst i Aarhus.

Sabbatsforordningens første post bestemmer at folk skal gå i kirke på søn-hellig og bededage, hvis ikke sygdom eller anden lovlig grund forhindrer det. Det pålægges præsterne at "anvende yderst flid til at bekomme kundskab om deres tilhørere her udi" Præsten skal formane de forsømmelige i deres hjem.

"De gemene bønder", som ikke retter sig efter formaningerne skal straffes for helligbrøde. 1. gang en muld på 4 skilling. 2. gang med 8 skilling og 3. gang med 16 skilling. Hvis de ikke betaler skal de sættes i gabestokken på kirkegården i henholdsvis 1. 2. 3. timer og det befales kirketjenerne at opsætte gabestokke.

Der må ikke arbejdes på søn- og helligdage medmindre det er højt nødvendigt i korn og høhøsten.

Desuden er en række forlystelser forbudt.

For hvert kvartal skal præsten udstede en attest om helligbrøde i pastoratet og den skal bilægges øvrighedens regnskaber efter at angivelserne er undersøgt.

Kun en præst finder helligbrøde i sine sogne, nemlig pastor Laurids Lund i Thorstrup-Horne. Da beboerne i herreds andre sogne næppe har været anderledes indstillet over for søndagsarbejde, må

præsterne der have taget mere fornuftig på hele sagen og måske indset anordningens urimelighed.

Laurids Lunds attest for januar kvartal 1738:

Niels Jensen, Malle i Horne sogn tilstår selv på 5. søndag efter påske at have været med sin skyld og landgilde på Østergaard hos sin husbond og da han ikke fandtes i kirke samme dag foregive han at have været i Strellev Kirke og hørt prædiken.

(Landgilde var den ydelse som en fæstebonde årligt skulle give jordejeren som betaling for brugen af fæstegårdens bygninger og jord)

Jens Jensen i Transbøl var 2. pinsedag på Frøstrup Hede og rejse tørv.

Chresten Jensen ved Hornelund havde på 2. søndag efter trin om eftermiddagen 30 vogne at age tørv for sig fra Søndersig Hede. Personerne som kørte, var følgende: Af Gunderup alle 5 mand, nemlig Niels Madsen, Mads Christensen, Peder Nielsen, Jørgen Christensen og Frands Nielsen. Af Hindsig 4: Christen Nielsen, Jep Nielsen, Clavs Christensen og Chresten?. Af Transbøl: Jens Jensen.

Af Fruerlund 1: Chresten Chrestensen. Af Stundsigt 6: Salomon Jensen, Chresten Jensen, Peder Chrestensen, Jens Bak, Chresten Østerby, Anders Tromborg. Af Thorstrup sogn: Iver Møller af Linding Mølle. Af Rotbøl: Thomas Henriksen med 2 vogne, Jakob Knudsen, Chresten Larsen. Af Hornelund 3: Chresten Jensen, Thomas Pedersen, Jens Pedersen. Af Moesgård min tjener Niels Pedersen. Af Bjerremose 4: Palle Pedersen, Peder Chrestensen, Ole Hansen, Peder Pedersen. Maren Lauridsdatter, nu rytterkvinde i Moesgård hos Peder Andersen havde samme søndag eftermiddag for sine gryder og potter at bære ud og ind til at tørres.

På sidste Sct. Hansdag havde Jens Jensens kone i Transbøl for at brygge.

Samme eftermiddag kørte Jens Brink, Transbøl med sit grydelæs til Flensborg

Samme dag kørte Jørgen Terkildsen i Gunderup lyng hjem af heden at læsse sine gryder udi.

Niels Madsen samme sted havde for samme dag at bære sine gryder og potter at læsse.

Laurids Pedersen og Jørgen Pedersens kone de samme.

Hans Chrestensen af Transbøl havde selv angivet, at han havde modtaget et brev fra Haderslev angående en del gryder og potter, han til en vis tid skulle levere til en skibsladning, hvilken brev, som først var kommet ham i hænde samme tid gryderne skulle leveres.

Om oktober kvartal skriver præsten:

På månedens bededag den 8. oktober drev Peder Nørgård i Sig med sin plov for alles øjne og ører da kirketjeneren kl. 9. slet i Thorstrup Kirke efter tillysningen blev begyndt, hvortil nogle af den bemeldte by var fremkommen, af hvilken jeg med hans nabo og gårdmand Chresten Jessen og andre der af byen var undervejs, men han blev ved med at pløje.

Den 21. efter trin. da jeg kørte hen til Horne Kirke for at forrette tjeneste så jeg Thomas Pedersen af Hornelund komme kørende fra Stundsig med sin grydevogn forbi kirken hjemad, da menigheden imidlertid forsamlede sig fra alle sider. I kirke kom han ikke den dag.

Da jeg kørte fra Horne kirke så jeg Ole Pedersen Frisvad af Stundsig komme ridende på vejen fra Linding Mølle hjemad med en sæk med noget i foran på hesten, og mølleren Ivar Mortensen tilstod siden at bemeldte Ole Frisvad samme dag havde afhentet sit mel derfra som var malet dagen før. Ole Frisvad havde nogle gange før været angivet for helligdags misbrug, men af mangel på undersøgelse er han gået fri.

Samme søndag på min hjemrejse fra Horne kirke så jeg Jørgen Pedersen af Gunderup komme ridende fra Linding Mølle med en pose mel foran på hesten, som han samme dag havde fået malet efter tjenesten i kirken.

Hans kvartalstal for januar melder følgende:

Laurids Pedersen, Jens Sørensen og Jens Pedersen, alle af Ounbøl By kørte hver fra sit hjem til Hjerting med 1. læs gryder hver på Langfredag kl. 3 over middag som jeg selv så, da jeg kom fra Horne kirke. Samme gryder og pottes de havde på læsset dagen før, nemlig Skærtorsdag mod aften.

*Afskrift af Niels Pallesen, København, tidligere Bjælderup
Redigeret af Leif Sønderkov oktober 2017*